

Львівський національний університет імені Івана Франка

Факультет педагогічної освіти

Кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан

факультету педагогічної освіти

 доц. Герцюк Д.Д.

“30” серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи соціалізації осіб з інтелектуальною недостатністю та органічними ураженнями ЦНС»

Галузь знань 01 – Освіта / Педагогіка
Спеціальність 016 - «Спеціальна освіта»
Освітній рівень – перший (бакалаврський)

Львів - 2019

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи соціалізації осіб з інтелектуальною недостатністю та органічними ураженнями ЦНС» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти денної форми навчання за ОПП «Спеціальна освіта» за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта», галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка «30» серпня, 2019 року. – 15 с.

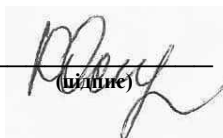
Розробник: Островський І.П., професор кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи факультету педагогічної освіти, д-р техн. наук, професор.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи

Протокол № 1 від „30” серпня 2019 року

Завідувач кафедри _____

та ініціали)

(ім'я)

(Островська К.О.)

(прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань <u>01 Освіта/ Педагогіка</u> (шифр і назва)	Вибіркова	
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4	Спеціальність 016 «Спеціальна освіта» (шифр і назва)	1-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання - <u>немає</u>		Семестр	
Загальна кількість годин - 135 год			2-й
		Лекції	
			32 год
		Практичні, семінарські	
			32
		Лабораторні	
		-	0 год.
		Самостійна робота	
		-	71
		Індивідуальні завдання: год.	
		Вид контролю: залік	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год самостійної роботи студента – 4,4 год	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр		

Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни "Основи соціалізації осіб з інтелектуальною недостатністю та органічними ураженнями ЦНС" є опанування складною інтегруючою дисципліною, що дає змогу простежити і зрозуміти складний процес соціальної адаптації та інтеграції індивіда в соціальний організм та поступове перетворення його на особистість. У змісті лекцій звертається увага, насамперед, на проблеми, які не висвітлюються або ж розглядаються в курсах "Спеціальної психології" та "Спеціальної педагогіки" поверхово. Це, зокрема, психологічні особливості соціалізації дітей з інтелектуальною недостатністю. У цьому контексті розглядаються особливості формування життєвих цінностей, самосвідомості, статевої ідентифікації, а також їх ролі у становленні особистості дитини з інтелектуальною недостатністю.

Завдання курсу є формування професійно-орієнтовного світогляду майбутнього соціально-корекційного педагога; розкриття сутності понять і термінів зазначеної тематики; формування ціннісного ставлення студентів до вітчизняного та зарубіжного досвіду соціалізації та соціальної адаптації особистості з інтелектуальною недостатністю.

Студенти повинні знати

- основні напрямки соціальної реабілітації осіб з інтелектуальною недостатністю;
- структуру, агенти та засоби соціалізації;
- форми соціалізації та існуючі концепції соціалізації;
- особливості набуття соціального досвіду дітьми з інтелектуальною недостатністю.

Студенти повинні вміти

- аналізувати програми соціальної підтримки дітей з інтелектуальною недостатністю,
- використовувати набуті знання у подальшій власній професійній діяльності.

2.3. Компетентності (за освітньою програмою)

2.3.1. Загальні компетентності

ЗК-2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК-3. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-4. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК-9. Здатність працювати в команді.

ЗК-10. Навички здійснення безпечної діяльності.

2.3.2. Спеціальні (фахові компетентності)

ФК-3 Здатність до застосування знань основних принципів, правил, прийомів і форм педагогічної комунікації в процесі професійно-корекційної і навчально-реабілітаційної взаємодії.

ФК-4. Здатність до застосування сучасних знань про особливості розвитку дитини як суб'єктів навчального, корекційно-освітнього і навчально-реабілітаційного процесів на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку і дизонтогенезу.

ФК-5. Навички застосування знань про психологічні механізми навчання та виховання дитини задля забезпечення спрямованої соціалізації та інтеграції особистості з порушеннями психофізичного розвитку.

2.4. Програмні результати навчання (за освітньою програмою)

РН 1. Знання про теоретичні аспекти особливостей розвитку і освіти людини, яка має обмежені можливості життєдіяльності, особливостей становлення і соціалізації її як особистості.

РН 4. Застосовувати принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

РН 12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

РН 13. Володіти методиками сприяння соціальної адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

РН 18. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Програма навчальної дисципліни

ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Зміст та завдання курсу. Історичні передумови виникнення поняття “Соціалізація”

- Основні уявлення про соціалізацію.
- Визначення соціалізації як складного і тривалого процесу переходу індивіда в особистість.
- Місце курсу в системі дефектологічної освіти та його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.
- Соціалізація як органічне засвоєння соціального досвіду, інтеграція індивіда в культуру.
- Завдання курсу.

Тема 2. Соціалізація особистості як психолого-педагогічне та соціальне явище.

- Основні уявлення про індивіда, особистість та індивідуальність.
- Багатофакторність процесу соціалізації.
- Агенти соціалізації, їх вплив на особистість.
- Засоби соціалізації.
- Різноманітність підходів щодо висвітлення “механізмів” соціалізації (погляди Г. Тарда, У Брокренбреннера, В.С. Мухіна, О.В. Петровського).
- Соціалізованість як результат соціалізації.

Тема 3. Біологічні та соціальні фактори соціалізації осіб з інтелектуальною недостатністю.

- Взаємодія людини та соціального організму в процесі соціалізації.
- Біологічне та соціальне пристосування розумово відсталої дитини. Вчення Л.С. Виготського про “соціальний вивих”, “соціальну ситуацію розвитку”, “соціальну компенсацію дефекту”.
- Активність особистості розумово відсталої дитини в процесі соціалізації.

Тема 4. Спілкування – джерело психо-соціального розвитку та становлення дитини з інтелектуальною недостатністю як особистості.

Ігрова діяльність в системі соціалізації. .

- Мова – основа формування соціальних зв'язків, один з основних комунікативних засобів.
- Роль спілкування в емоційному розвитку дитини.
- Спілкування і пізнавальна активність дитини.
- Спілкування з дорослим як фактор розвитку особистості дитини.
- Стиль спілкування як засіб формування особистості.
- Основне поняття про гру як універсальну модель відтворення майбутніх життєвих ситуацій та перевтілення, відпрацювання навичок.
- Вплив гри на розвиток особистості дитини.
- Ігрова діяльність як чинник соціалізації.

Тема 5. Життєва компетентність показник досвіду взаємодії дитини з інтелектуальною недостатністю та оточуючого соціуму. Особливості процесу ідентифікації та усвідомлення самої себе.

- Визначення поняття “життєва компетентність”.
- Структура та основні показники життєвої компетенції дитини.
- Особливості набуття соціального досвіду дітьми.
- Формування особистості дитини у відповідності людини у відповідності до її статі “Психосексуальна ідентичність” у дітей.
- Образ “Я” – структурне утворення самосвідомості. Когнітивні, афективні та поведінкові аспекти образу “Я” у дітей.

Тема 6. Особливості процесу адаптації та інтеграції осіб з інтелектуальною недостатністю в соціальній групі (колектив). Соціально-побутова адаптація як один з напрямків соціалізації осіб з інтелектуальною недостатністю.

- Колектив – ефективний засіб виховання дітей.
- Позитивні можливі стосунки – запорука успішної інтеграції в соціальній групі.

- Індивідуалізація, її роль в процесі інтеграції в колективі.
- Соціальна адаптація – безперервний процес взаємодії особистості та суспільства.
- Практична сформованість соціально-побутової орієнтації, варіативність її змісту та форм.
- “Ділове” спілкування як засіб розширення знань, вмінь діяти в нових умовах, використання життєвого досвіду дітей з інтелектуальною недостатністю.

Тема 7. Роль професійного самовизначення в процесі успішної соціалізації дитини з інтелектуальною недостатністю.

- Зв’язок відношення до майбутнього, життєвих орієнтацій з “соціальною ситуацією розвитку”.
- Причини недостатнього рівня соціально-професійної адаптації випускників спеціальних шкіл-інтернатів для дітей з інтелектуальною недостатністю.
- Загальнокорисна спрямованість діяльності та її результативність.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							8
	денна форма							
	усього	у тому числі					с.р.	
л		п	лаб	інд	с.р.			
1	2	3	4	5	6	7		
Змістовний модуль 1. Основні методологічні засади педагогічної психології як науки.								
Тема 1. Зміст та завдання курсу. Історичні передумови виникнення поняття “Соціалізація.	6	1	2			3		
Тема 2. Соціалізація особистості як психолого-педагогічне та соціальне явище.	6	1	2			3		
Тема 3. Біологічні та соціальні фактори соціалізації осіб з інтелектуальною недостатністю.	12	2	4			6		

Тема 4. Спілкування – джерело психо-соціального розвитку та становлення дитини з інтелектуальною недостатністю як особистості. Ігрова діяльність в системі соціалізації	12	2	4			6	
Тема 5. Життєва компетентність показник досвіду взаємодії дитини з інтелектуальною недостатністю та оточуючого соціуму. Особливості процесу ідентифікації та усвідомлення самої себе.	12	2	4			6	
Тема 6. Особливості процесу адаптації та інтеграції осіб з інтелектуальною недостатністю в соціальній групі (колектив). Соціально-побутова адаптація як один з напрямків соціалізації осіб з інтелектуальною недостатністю.	6	1	2			3	
Тема 7. Роль професійного самовизначення в процесі успішної соціалізації дитини з інтелектуальною недостатністю	6	1	2			6	
Усього годин	60	10	20			30	
Залік	1						

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачено	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Зміст та завдання курсу. Історичні передумови виникнення поняття “Соціалізація	2
2.	Тема 2. Соціалізація особистості як психолого-педагогічне та соціальне явище.	2
3.	Тема 3. Біологічні та соціальні фактори соціалізації осіб з інтелектуальною недостатністю.	4
4.	Тема 4. Спілкування – джерело психо-соціального розвитку та становлення дитини з інтелектуальною недостатністю як особистості. Ігрова діяльність в системі соціалізації.	4

5	Тема 5. Життєва компетентність показник досвіду взаємодії дитини з інтелектуальною недостатністю та оточуючого соціуму. Особливості процесу ідентифікації та усвідомлення самої себе.	4
6	Тема 6. Особливості процесу адаптації та інтеграції осіб з інтелектуальною недостатністю в соціальній групі (колектив). Соціально-побутова адаптація як один з напрямків соціалізації осіб з інтелектуальною недостатністю.	2
7	Тема 7. Роль професійного самовизначення в процесі успішної соціалізації дитини з інтелектуальною недостатністю	2
	Разом	20

Орієнтовний план практичного заняття:

Практичне заняття №2. Соціалізація особистостей як соціальне та психолого-педагогічне явище.

1. Предмет соціалізації у взаємозв'язку з іншими дисциплінами.
2. Визначити засоби соціалізації розумово відсталого дитини, агентів соціалізації та їх вплив на формування особистості яка має певні інтелектуальні вади.
3. Соціалізованість як результат соціалізації.
4. Предмет, завдання та функцій соціально-педагогічної віктимології.
5. Охарактеризувати основні напрямки соціальної реабілітації дітей та осіб з інтелектуальними вадами.

Рекомендована література:

1. А.В. Мудрик Введение в социальную педагогику. – М.: Институт практической психологии. 1997.
2. М.П. Лукашевич Соціалізація. Виховні механізми та технології. – Київ., 1998.
3. Д.И. Фельдштейн Социализация и индивидуализация – содержание социального взросления и социально-психологической реализации детства // Мир психологии, 1998, № 1.
4. Г.А. Бам Понятие адаптации и его значение для психологии личности. // Вопросы психологии. 1989, №1.
5. В.Т. Куєвда Теоретичні основи соціалізації особистості людини / Молодь і дозвілля. – К., 1994.

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачено	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
Змістовий модуль 1		
1	Тема 1: Соціалізація як психолого-педагогічне та соціальне явище	10
2	Тема 2: Особливості процесу адаптації та інтеграції осіб з інтелектуальною недостатністю в соціальній групі	10
3	Тема 3: Механізми та джерела психосоціального розвитку дитини з інтелектуальною недостатністю	10
	Разом	30

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з курсу

1. Проаналізувати механізми психосоціального розвитку дитини з інтелектуальною недостатністю.
 2. Скласти схему «Структура життєвої компетентності дитини з інтелектуальною недостатністю».
 3. Підготувати реферати на теми :
 4. - «Основні аспекти вивчення соціалізації у вітчизняній дефектології».
 5. - «Феномен соціалізації в системі міждисциплінарних наукових уявлень».
 6. - «Проблема соціалізації в дослідженнях особистості дітей з інтелектуальною недостатністю».
 7. - «Психічний недорозвиток та проблема соціальної адаптації».
- Форма звітності – реферати

9. Індивідуальне навчально - дослідне завдання

Не передбачене

10. Методи контролю

Оцінювання семінарських занять. За одне семінарське заняття студент може максимально отримати 1 бал (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Розподіл балів за семінарські заняття

Вимоги	Бали
Активна участь у практичній роботі, успішне виконання, правильна інтерпретація, акуратне оформлення	2
Участь у практичній роботі, успішне виконання, помилка при інтерпретації (або недбале оформлення)	1
Нездача практичної роботи; відсутність на занятті	0

Максимально за практичні роботи упродовж семестру можна отримати **16 балів**.

Оцінювання змістових модулів. Тести складаються з питань відповідних тем. До кожної теми пропонується по 10 тестових питань; правильна відповідь за кожне тестове питання оцінюється 1-м балом. У підсумку за семестр студенти за тестові завдання можуть максимально отримати 20 балів.

Оцінювання реферування наукової літератури. Реферування наукової літератури полягає у тому, що студенти опрацьовують наукову літературу до кожної із 7-ми тем.

Конспекти навчальної літератури не зараховуються. Обсяг одного джерела – дві сторінки учнівського зошита у клітинку без пропуску рядків (див. табл. 3). Самостійна робота літературними джерелами приймається лише у модульному тижні. Максимально за реферування літератури упродовж семестру можна отримати **7 балів**.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для іспиту

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий контрольний захід	Сума
Змістовий модуль											50	100
T1		T2		T3		T4		T5		T6		T7
7		7		8		7		7		7		7

T1, T2 ... T7 – теми змістових модулів.

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою (для екзаменів і заліків).

- максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів, на екзамені – 50 балів;
- при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81-89	B	добре	
71-80	C		
61-70	D		
51-60	E	задовільно	
26-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Островська К.О. Формування соціальних компетенцій у дітей з розладами спектра аутизму. Розділ колективної монографії «Психологія професійної безпеки технології конструктивного самозбереження особистості» / за ред. Ж.Вірної. – Луцьк: Вежа-Друк, 2015. – С.578-587.

2. Островська К. О. Соціальна адаптація дорослих осіб з загальними розладами розвитку : навч. посібник / К. О. Островська. – Львів : «Тріада плюс», 2012. – 576 с.
3. Островська К. О. Соціальний супровід дітей з аутизмом під час навчання: навч. посібник / К. О. Островська, Ю. В. Рибак, У. Р. Мельник, Є. В. Гук, А. Б. Заплатинська, О. Г. Ферг. – Львів : «Тріада плюс», 2009. – 186 с.
4. Островська К.О. Підтримане проживання неповносправних осіб у громаді. Навчальне видання/ К. О. Островська, І. П.Островський. – Львів, Тріада плюс, 2016. – 108 с.
5. Островська К.О. Формування соціальних компетентностей дітей із спектром аутистичних порушень / К.О. Островська, І.П.Островський, Л.Р Дробіт. // European Humanities Studies: State & Society, 4(I) (2017) P. 209 (Index Copernicus, ERIHPlus)

13. Рекомендована література

Основна:

1. Кравченко Т.В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи: монографія / Інститут проблем виховання АПН України / Т.В.Кравченко. – К.: Фенікс, 2009. – 416 с.
2. Олійник, Г. (2020). Особливості соціалізації дітей з особливими потребами у сучасному українському суспільстві. Social Work and Education. Vol. 7, No. 2. Ternopil-Aberdeen, 2020. pp. 178-185.
3. Тат'янчикова І.В. Соціалізація дітей з порушеннями інтелектуального розвитку : монографія. Слов'янськ : Вид-во Б.І. Маторіна, 2014. – 381с.
4. Тат'янчикова І.В. Соціалізація дитини з вадами розвитку: теорія, досвід, технології : монографія. Слов'янськ : Вид-во Б.І. Маторіна, 2017. 457 с..
5. Харченко, Л. М. (2020). Соціальна адаптація дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі.
6. Хохліна О.П. Забезпечення соціалізації дитини як мета діяльності спеціального освітнього закладу. Дидактичні та соціальнопсихологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі : наук.-метод. зб. Київ : Наук. світ, 2009. Вип. 11. С. 287–291.

Додаткова:

1. Островська К.О. Формування соціальних компетенцій у дітей з розладами спектра аутизму. Розділ колективної монографії «Психологія професійної безпеки технології конструктивного самозбереження особистості» / за ред. Ж.Вірної. – Луцьк: Вежа-Друк, 2015. – С.578-587.
2. Островська К. О. Соціальна адаптація дорослих осіб з загальними розладами розвитку : навч. посібник / К. О. Островська. – Львів : «Тріада плюс», 2012. – 576 с.
3. Островська К. О. Соціальний супровід дітей з аутизмом під час навчання: навч. посібник / К. О. Островська, Ю. В. Рибак, У. Р. Мельник, Є. В. Гук, А. Б. Заплатинська, О. Г. Ферг. – Львів : «Тріада плюс», 2009. – 186 с.
4. Островська К.О. Підтримане проживання неповносправних осіб у громаді. Навчальне видання/ К. О. Островська, І. П.Островський. – Львів, Тріада плюс, 2016. – 108 с.

14. Інформаційні ресурси

http://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/monografiya_luck_2015.pdf
http://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Kn_Zbir.pdf

Міждисциплінарні зв'язки. Курс «Основи соціалізації осіб з інтелектуальною недостатністю та органічними ураженнями ЦНС» пов'язаний з курсами «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення», «Основи психодіагностики».

Уклав професор кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи І. П. Островський